

MUURAMEN KUNTA

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA PÄIVÄHOITO 2008

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää painottaa lapsuuden ainutlaatuisuutta ja ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa.

Kasvattajan tehtävänä on huolehtia, että lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan ja toiset huomioonottavaa käyttäytymistä vahvistetaan.

Lasta autetaan, että hän aikuisena kykenee huolehtimaan itsestään ja läheisistään ja tekemään elämäänsä koskevia päätöksiä ja valintoja.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	3
1.1	VASUPROSESSI	3
1.2	OHJAAVAT ASIAKIRJAT	5
1.3	PERIAATTEET JA ARVOT	5
2	VARHAISKASVATUSPALVELUT MUURAMESSA	6
2.1	TOIMINTA-AJATUS JA TAVOITTEET	6
2.2	PÄIVÄHOITO	7
2.3	YHTEISTYÖ	8
3	VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
3.1	KASVATUSKUMPPANUUS	9
3.2	KASVATUSNÄKEMYS	9
3.3	HYVINVOIVA LAPSI	10
3.3.1	<i>Lapselle ominainen tapa toimia</i>	11
3.4	KASVATAJAYHTEISÖ	12
3.5	VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖ	12
4	HOITO, KASVATUS JA OPETUS	13
4.1	LEIKISSÄ KAIKKI ON MAHDOLLISTA	13
4.1.1	<i>Leikin merkitys lapselle</i>	13
4.1.2	<i>Kasvattajan merkitys leikissä</i>	13
4.2	LIKKUMINEN	14
4.3	KIELI JA VUOROVAIKUTUS	14
4.4	VARHAISKASVATUKSEN ORIENTAATIO	15
4.4.1	<i>Matematiikka</i>	15
4.4.2	<i>Historia ja yhteiskunta</i>	15
4.4.3	<i>Esteettinen kasvatus</i>	16
4.4.4	<i>Eettinen kasvatus</i>	16
4.4.5	<i>Uskonnollis-katsomuksellinen kasvatus</i>	17
4.4.6	<i>Luonto ja ympäristö</i>	17
5	ERITYINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA	18
5.1	TUEN JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET JA VARHAISKASVATUKSEN TUKITOIMET	18
5.2	TUKITOIMIEN TOTEUTUS VARHAISKASVATUKSESSA	19
5.3	ERI KIELI- JA KULTTUURITAUSTAISET LAPSET	19
6	LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	20
7	VARHAISKASVATUSTOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	20
8	LIITTEET	20

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) ohjaa varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä, toteuttamista ja arviointia.

Suunnitelman tavoitteena on lisätä henkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuspalveluissa ja moniammatillista yhteistyötä eri palvelujen kesken.

1.1 Vasuprosessi

Kuntien vasutyöskentelyn tueksi Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Stakes on laatinut Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (STAKES oppaita 56/2003). Näiden perusteiden ja eri puolilla Suomea syksyllä 2004 järjestettyjen koulutuspäivien pohjalta vasutyöskentely käynnistyi kunnissa eri puolilla Suomea.

Muuramen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen käynnistyi päivähoiton esimiesten ja erityislastentarhanopettajien osallistumisella Vasu-Mentor koulutukseen Helsingissä syyskuussa 2004. He muodostivat koulutuksen jälkeen vasutyöskentelyä koordinoivan ja aineistoa kokoavan ohjausryhmän.

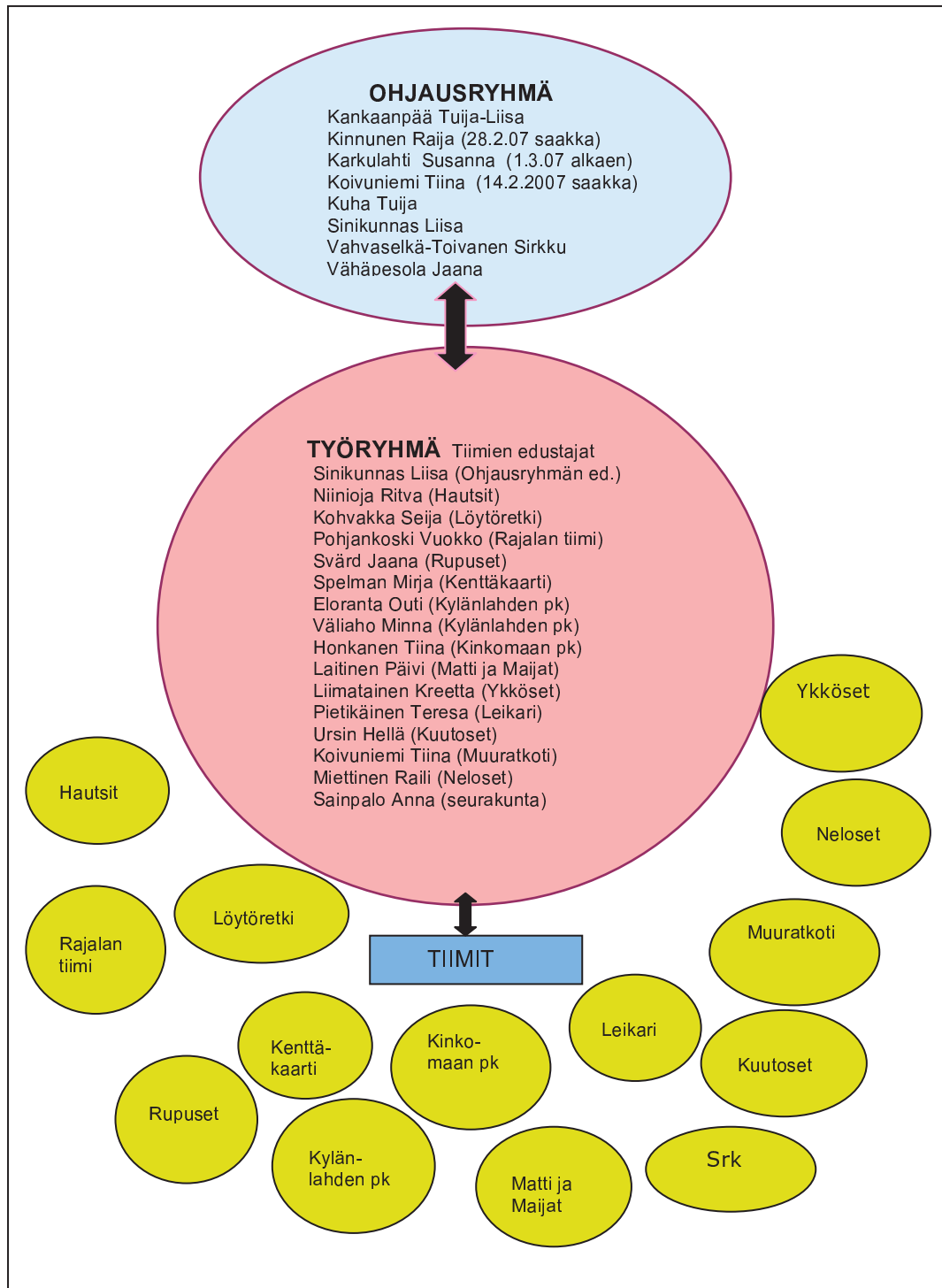
Marraskuussa 2004 perustettiin vasutyöryhmä, jonka jäseninä olivat edustajat eri päivähoitomuodoista ja alueilta. Työryhmän jäsenet veivät ohjausryhmän antamia teemoja keskusteltaviksi alueensa tiimeihin ja toivat tiimien kokoamat ajatukset työryhmään.

Varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen haluttiin sitouttaa niin henkilökunta, vanhemmat kuin yhteistyökumppanit. Aloituskäynnin aikana käytettiin paljon aikaa, jotta kaikki ennättäisivät sisäistää, miksi vasua tehdään ja mihin sillä pyritään. Päivähoidon henkilökunta aloitti työskentelyn arvokeskustelulla: Mitä on hyvä varhaiskasvatus? Mitä lapsi tarvitsee? Vanhempien mielipiteitä ja ajatuksia päivähoitosta kartoitettiin koko päivähoitoyhteisön laatuksella (2005) sekä hoitopaikkojen toteuttamilla pienillä "ovensuukyselyillä". Päivähoitolaisten vanhemmille ja henkilöstölle järjestettiin yhteinen Kasvatuskumppanuusilta keväällä 2005. Luennoitsijana oli Liisa Heinämäki Stakesista.

Työskentely vasutyöryhmässä ja tiimeissä oli aktiivista ja kasvatuskysymyksistä syntyi paljon keskustelua ja ajatusten vaihtoa. Osa tiimeistä oli saanut vanhemmat mukaan näihin keskusteluihin. Arvokeskustelut ja pohdinnat arkipäivän kasvatustilanteista saivat tilaa päivähoitoyhteisön käytännöissä ja tällä tavoin varhaiskasvatussuunnitelma alkoi elää ihmisten tietoisuudessa.

Vasu-ohjausryhmä kokoontui säännöllisesti työstämään vasutyöryhmältä tullutta materiaalia. Varhaiskasvatussuunnitelman kokonaisuus hahmottui vähitellen ja sen sisältöä pohdittiin.

Kuva 1. Vasun organisaatiokaavio

Vasutyöryhmän työstämät teemat:

- 23.11.2005 Kasvatuskumppanuus
- 10.01.2006 Leikki
- 09.03.2006 Hoito ja kasvat
- 23.05.2006 Luonto ja ympäristö
- 07.09.2006 Orientaatiot: matemaattinen, historiallisyhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio
- 05.10.2006 Kieli ja vuorovaikutus
- 31.10.2006 Kieli ja vuorovaikutus
- 23.01.2007 Liikunta

Muuramen varhaiskasvatussuunnitelma esitellään sosiaalilautakunnalle joulukuussa 2007 ja otetaan käyttöön vuoden 2008 alussa. Kunnan vasun pohjalta kukin yksikkö tekee oman varhaiskasvatussuunnitelman, josta näkyy konkreettisemmin, miten suunnitelma toteutuu kyseisessä hoitopaikassa.

1.2 Ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnallisiin lakeihin

- Laki lasten päivähoidosta 36/1973
- Perusopetuslaki 628/1998
- Lastensuojelulaki 683/1983
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

sekä asetuksiin varhaiskasvatuksesta, varhaiskasvatuksen valtakunnallisiin linjauksiin (sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:9) ja perusteisiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Stakes oppaita 56/2003). Lisäksi ohjaavina asiakirjoina käytettiin Muuramen kunnan esiopetussuunnitelmaa 2001 sekä Muuramen kunnan Hyvinvointikertomusta 2004.

1.3 Periaatteet ja arvot

Varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet pohjautuvat Suomen perusoikeussäännöksiin ja muihin lapsen oikeuksia käsitteleviin asiakirjoihin. Näiden periaatteiden perusteella jokaisella lapsella on oikeus

- turvallisiin ihmissuhteisiin
- turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen
- turvalliseen ja terveelliseen ympäristöön
- tarvitsemaansa erityistukeen
- tulla kuulluksi ja ymmärretyksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti
- omaan kulttuuriin, äidinkieleen, uskontoon ja katsomukseen.

2 VARHAISKASVATUSPALVELUT MUURAMESSA

Muurame on nuorekas, yrittäjäystävällinen 9000 asukkaan kasvukunta Jyväskylän seudulla, kahden suuren vesistön ja kauniin luonnon äärellä. Väestön lisäys on vuosittain n. 150 henkilöä. Omakotirakentaminen on vilkasta ja muuttajat ovat suurelta osin lapsiperheitä. Työssäkäyntialueena on koko Jyväskylän seutu. Muurame kuuluu yhdeksän kunnan muodostamaan seudulliseen päivähoidoalueeseen, jonka sisällä vanhemmat voivat hakea lapselleen päivähoitopaikkaa ja ilmoittaa hänet esiopetukseen yli kuntarajojen.

Yhteiskunnan ja perheiden muuttuvat tarpeet ja päivähoidon kasvupaineet pakottavat kehittämään uusia ja uusiutuvia tapoja tuottaa päivähoido- ja varhaiskasvatuspalveluja. Muuramessa yksityisten päivähoidopalvelujen ja ostopalvelujen osuutta pyritään lisäämään. Se on taloudellisesti kevyempi vaihtoehto kuin itse tuotetut palvelut, ja näin saadaan myös erilaisia vaihtoehtoja perheille. Toimiva yhteistyö eri toimijoiden ja hoitomuotojen kesken tuottaa monipuolisia ja laadukkaita palveluja perheille.

Muuramen tulevaisuuden hyvinvointia ohjaava visio "annetaan juuret ja kasvatetaan siivet" on haaste myös varhaiskasvatuspalveluille. Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, kuten seurakunta ja MLL, tuotetaan ja kehitetään päivähoidon lisäksi avointa kerhotoimintaa ja luodaan mahdollisuuksia erilaisille toiminnoille, jotka tukevat nuorten perheiden verkostoitumista ja kasvamista muuramelaisiksi. Merkittävä rooli lasten- ja perhekerhopalvelujen tuottajana on Muuramessa seurakunnalla. Muuramelaisten lapsiperheiden palveluoppaaseen on koottu tietoa kunnan palvelutarjonnasta ja monipuolisista harrastusmahdollisuuksista.

2.1 Toiminta-ajatus ja tavoitteet

Kunnan elinvoiman ja elämisen laadun vahvistamiseksi varhaiskasvatuspalvelut tukevat perheiden kasvatustyötä sekä lasten myönteistä kasvua ja kehitystä perheiden ja yhteiskunnan muuttuvien tarpeiden mukaisesti.

- **Päivähoidopaikka järjestetään lain määräämässä ajassa.**
- **Erilaisia päivähoido- ja varhaiskasvatusmuotoja tuotetaan ja kehitetään perheiden tarpeen mukaan.**
- **Varhaiskasvatuksessa työskentelee ammattitaitoinen ja riittävä henkilökunta.**
- **Vanhempien kanssa tuetaan lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä = KASVATUSKUMPPANUUS**

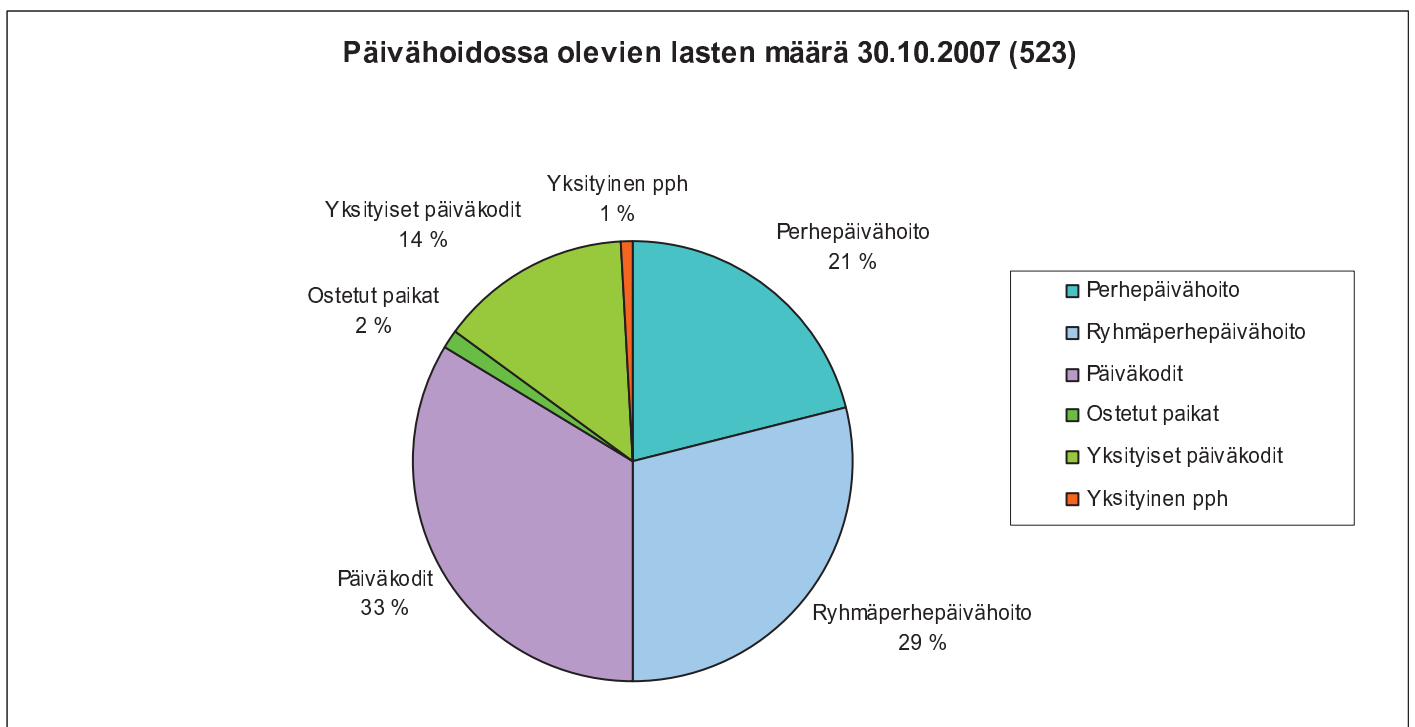
2.2 Päivähoito

Muuramen päivähoitopalvelut on jaettu hallinnollisesti neljään maantieteelliseen alueeseen siten, että kunkin alueen kaikki päivähoito ja esiopetus kuuluu yhdelle esimiehelle. Muuramessa suurin osa päivähoitoyksiköistä on pieniä ja täällä on pitkät perinteet hoitajan kotona tapahtuvalla perhepäivähoidolla. Tämän hetken haasteena on uusien hoitajien rekrytointi, jotta perhepäivähoidon suhteellinen osuus hoitomuotona onnistutaan pitämään nykytasolla.

Kunnalliseen palveluvalikoimaan kuuluu lisäksi ryhmäperhepäivähoitokodit (11) ja päiväkodit (4) sekä sivukylillä tiivis yhteistyö koulun, esiopetuksen ja päivähoidon kesken niin tilojen kuin toiminnan osalta. Muuramessa on yksi yksityinen päiväkodi, ja joitakin yksityisiä perhepäivähoitajia. Seudullisen sopimuksen piirissä olevien kuntien kesken ostetaan ja myydään päivähoitopaikkoja yhteisten periaatteiden mukaan. Muuramessa osallistuu yli 50 % 1-6 vuotiaista lapsista kunnan järjestämään tai tukemaan päivähoitoon.

Päivähoidon laatua ja henkilökunnan ammattitaitoa kehitetään osallistamalla oman sisäisen koulutuksen ja kehittämisen lisäksi seutuyhteistyönä toteutettaviin hankkeisiin.

Kuva 2. Päivähoidossa olevien lasten määrä 30.10.2007

2.3 Yhteistyö

Päivittäiset tapaamiset vanhempien kanssa mahdollistavat luottamuksellisen ja avoimen vuoropuhelun varhaiskasvatuksen henkilöstön ja perheiden kesken. Yhteistyötä tehdään kumppanuuden hengessä toinen toistaan kunnioittaen.

Varhaiskasvatuksessa työskentelee eri ammattien edustajia ja he suunnittelevat ja toteuttavat kasvatustyötä yhdessä. Henkilökunnalle järjestetään yhteisiä koulutuksia ja eri ammattiryhmien säännöllisiä tapaamisia alueittain.

Muuramen kunnassa päivähoidon ja esiopetuksen tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat neuvola, sosiaalitoimi, koulu ja seurakunta. Tavoitteena on siirtää tukitoimien painopistettä korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään työhön. Yhdessä eri asiantuntijoiden kesken kehitetään sujuvia käytänteitä työnjakoon ja yhteistyöhön sekä tiedonsiirtoon eri nivelvaiheissa. Perheet ovat mukana yhteisessä työskentelyssä alusta lähtien.

Seutuyhteistyö Jyväskylän seudun kuntien kanssa on ollut voimakasta jo usean vuoden ajan päivähoidon asioissa. Tuloksena on seudullinen päivähoitoalue, jonka sisällä perheet voivat hakea mm. päivähoitopaikkoja yli kuntarajojen, yhtenäiset käytännöt päivähoitomaksuissa ja -säännöissä, yhteiset atk-ohjelmistohankinnat ja niiden kehittäminen. Muurame on mukana Keski-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämissyksikössä (Varke) ja Perhe-hankkeessa. Näiden hankkeiden kautta saadaan mm. asiantunte-
musta ja täydennyskoulutusta varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseen.

3 VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten elämässä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Tämän toteutumiseen tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, jotta yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta tarkoituksenmukaisen ja mielekkään kokonaisuuden.

3.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on perheiden ja päivähoidon välistä kasvatusyhteistyötä linjaava käsite, joka on kirjattu valtakunnallisiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja päivähoidon henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Vanhemmilla on oman lapsensa tuntemus sekä ensisijainen kasvatusoikeus ja kasvatusvastuu. Päivähoidon henkilökunnalla on koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen. Kasvatuskumppaneina yhdistetään tieto ja osaaminen ja toimitaan yhdessä samansuuntaisesti lapsen parhaaksi.

Vanhempien ja henkilöstön välinen aito kiinnostus, luottamus, toisen kunnioittaminen ja avoin vuorovaikutus ovat hyvän yhteistyön tärkeitä periaatteita. Päivittäiset kuulumisien vaihdot hoitoon tuotaessa ja haettaessa ovat lapsen arjen jakamista. Henkilökohtaiset keskustelut, vanhempainiljat, ym. kohtaamiset vahvistavat vanhempien osallisuutta lapsensa päivähoitoasioihin.

Kasvatuskumppanuus on kasvattajille sekä mahdollisuus että velvollisuus, tavoitteena hyvinvoiva lapsi.

3.2 Kasvatusnäkemys

Kasvatusnäkemys perustuu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kasvatuspäämääriin, joiden mukaan kasvattajien tulee huolehtia, että päämäärät ohjaavat toimintaa tasapainoisesti ja riittävän syvällisesti. Lapsen henkilökohtaista hyvinvointia edistetään, toiset huomioon ottavaa käyttäytymistä ja toimintaa vahvistetaan ja itsenäisyyttä lisätään asteittain lapsen kehityksen mukaan.

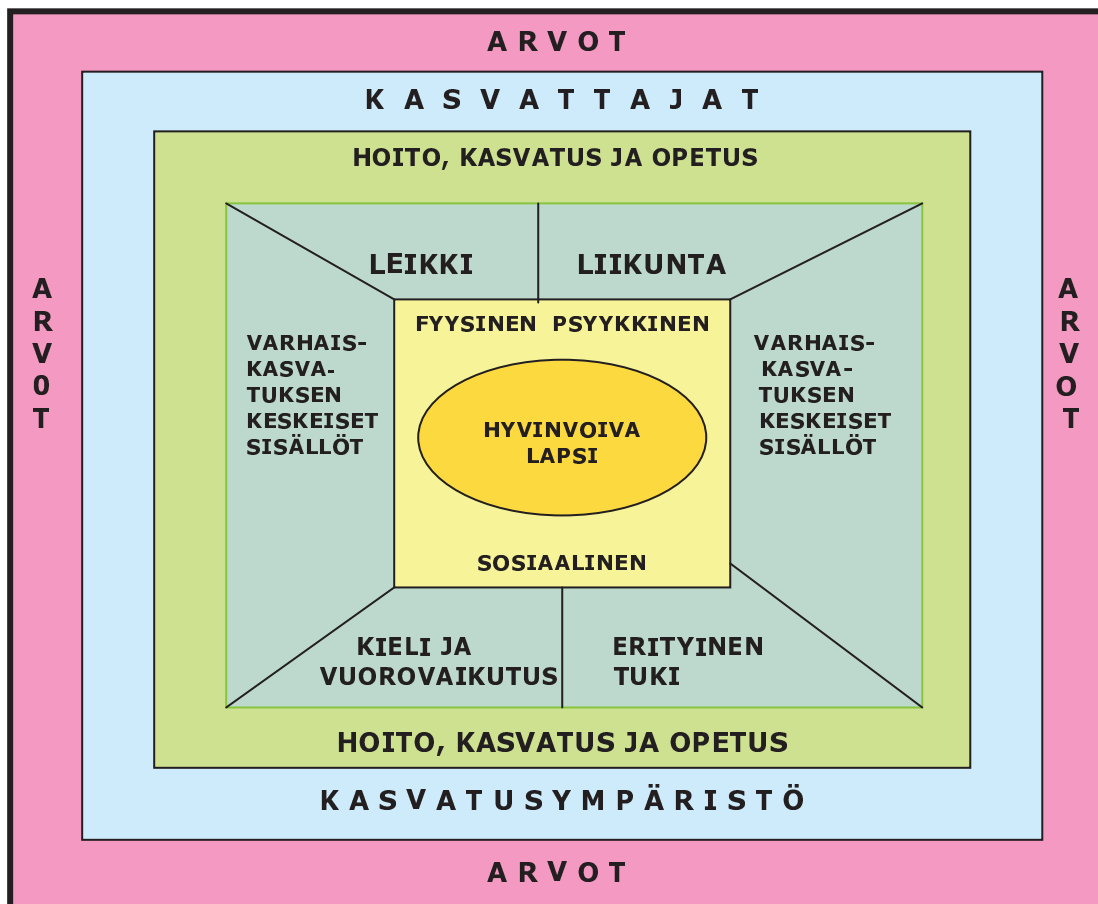
3.3 Hyvinvoiva lapsi

Varhaiskasvatuksen keskeisimpänä tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoivalla lapsella on hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Turvallinen ja kiireetön ilmapiiri vapauttaa lapsen leikkiin, uusien asioiden oppimiseen ja erilaisiin arjen toimiin vertaisryhmässä.

Lapsen terveyttä ja toiminnallisuutta edistetään ja hänen perustarpeistaan huolehditaan. Lapsen omatoimisuutta tuetaan hänen kehitystasonsa mukaisesti päivittäisissä ja sosiaalisissa taidoissa. Onnistumisista iloitaan yhdessä. Terve itsetunto vahvistuu, kun lapsi tulee kohdatuksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Hän kokee olevansa tasa-arvoinen muiden kanssa sukupuolestaan, sosiaalisesta / kulttuuritaustastaan tai etnisestä alkuperästään riippumatta.

Mahdollisimman pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet edistävät lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa. Lapsen suhteita vanhempiin, kasvattajiin ja muihin lapsiin vaalitaan. On tärkeää, että lapsi kokee kuuluvansa ryhmään.

Kuva 3. Hyvinvoiva lapsi (Tuija-Liisa Kankaanpää)

3.3.1 Lapselle ominainen tapa toimia

Lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä erilaiset taiteen ja ilmaisun keinot. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan ja käsitystä itsestään ja lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Toimiessaan lapsi tuo esille ajatteluaan ja tunteitaan.

Lapselle ominaiset tavat toimia otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa, toteutuksen muodoissa, kasvatusympäristön luomisessa ja ne ohjaavat kasvattajien tapaa toimia lasten kanssa.

Lapsen sisäinen yrittäjäyys toteutuu ohjaamalla lasta omatoimisuuteen, osallisuuteen ja vastuullisuuteen. Lapsi osallistuu ikätasonsa mukaan toiminnan suunnitteluun ja valintojen tekoon. Näin lapsi oppii ottamaan vastuuta ja sitoutumaan toimintaan. Päivähoidossa harjoitellaan yhteisten pelisääntöjen noudattamista, hyviä käytöstapoja sekä tehtävän loppuun tekemistä.

Sisäisessä yrittäjäydessä keskitytään positiivisen asenteen sekä yritteliäisyyden merkityksen korostamiseen omassa toiminnassa. Leikin avulla harjoitellaan luovuutta, ilmaisua, sosiaalisia- sekä ongelmanratkaisutaitoja. Lapsia opetetaan ottamaan vastuuta yhteisistä tavaroista sekä oman toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Lasta rohkaistaan uusiin haasteisiin, jolloin onnistumisen kokemus lisää luottamusta omiin taitoihin. Epäonnistumiset ja niistä selviytyminen vahvistavat osaltaan lapsen realistista minäkuvaa. Luottamus itseen leikkijänä on sisäisen yrittäjäyden perusta, joka luodaan hyvin varhain.

Itse yrittämällä saatu ilo on eteenpäin vievä voima.

3.4 Kasvattajayhteisö

Varhaiskasvatuksen henkilöstö muodostaa moniammatillisen kasvattajayhteisön. Arvoista ja toimintatavoista sopiessaan kasvattajayhteisö rakentaa yhteistä toimintakulttuuria. Kasvattajayhteisö dokumentoi, arvioi ja pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaansa. Kasvattajat ylläpitävät ja kehittävät ammatillista osaamistaan tiedostaen varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet ja teknologisen kehityksen uudet haasteet.

Tietoinen ja tavoitteellinen kasvatus ja opetus edellyttävät kasvattajalta ja kasvattajayhteisöltä valintojen tekemistä. Kasvattajat suunnittelevat toimintaa ja rakentavat oppimiselle suotuisan ympäristön. Näkemys hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ohjaa kasvattajan toimintaa, ja kasvattaja tiedostaa lapsen kasvun ja oppimisen mahdollisuudet.

Kasvattajilta edellytetään sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. He kunnioittavat lapsen, lapsen vanhempien ja toistensa kokemuksia ja mielipiteitä ja työskentelevät kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti.

3.5 Varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Ympäristöön kuuluu rakennetut tilat, lähiympäristö, toiminnallisesti eri tilanteisiin liittyvät psyykkiset ja sosiaaliset ympäristöt sekä erilaiset materiaalit ja välineet. Oppimiseen innostava ympäristö on monipuolinen ja innostava, herättää lapsessa mielenkiintoa sekä kannustaa lasta toimimaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Siinä on otettu huomioon turvallisuus sekä toiminnalliset ja esteettiset näkökulmat. Lapset voivat myös osallistua tilojen ja välineiden suunnitteluun osana erilaisten sisältöjen toteuttamista.

Varhaiskasvatusympäristön ilmapiirin tulee olla myönteinen ja turvallinen. Tilojen suunnittelulla voidaan edistää lasten ja aikuisten vuorovaikutusta sekä erilaisten vertaisryhmien toimintaa. Hyvin suunniteltu kasvatusympäristö kannustaa toimimaan pienryhmissä, joissa jokaisella on mahdollisuus osallistua keskusteluun ja vuorovaikutukseen.

4 HOITO, KASVATUS JA OPETUS

Varhaiskasvatus toteutuu kokonaisuutena, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Mitä pienempi lapsi on, sitä suurempi osa kasvattajan ja lapsen vuorovaikutusta tapahtuu hoitotilanteissa. Ne ovat myös kasvatuksen, opetuksen ja ohjauksen tilanteita, joilla on merkitystä sekä lapsen yleiselle hyvinvoinnille että oppimiselle. Hyvin suunnitellut perushoitotilanteet (ruokailu, puhtaus, lepo, ulkoilu) luovat turvallisuutta ja säännöllisyyttä lapsen elämään. Lapsilähtöinen toiminta on lapsen kuuntelemista, tarpeisiin vastaamista ja hyväksymistä omana itsenään.

4.1 Leikissä kaikki on mahdollista

4.1.1 Leikin merkitys lapselle

”Leikki on tahtomisen ja ajattelun koulu, jossa lapsi kehittyy, koska leikkii ja leikkii, koska kehittyy” (Rubinstein).

Lapsi rakentaa maailmaansa leikin avulla ja käyttää leikissään kaikkea näkemäänsä, kuulemaansa ja kokemaansa. Kaikki mikä näkyy leikissä, on lapselle merkityksellistä, vaikka kaikki lapselle merkityksellinen ei leikissä näykään. Leikkiessään lapsi tutkii ja muokkaa erilaisia tunteita. Leikki vahvistaa lapsen itsetuntemusta ja itseluottamusta sekä edistää luovuutta, mielikuvitusta, liikunnallisia ja sosiaalisia taitoja.

Leikki kehittää lapsen kielellisiä ja tiedollisia taitoja. Leikki on elämän opettelua; leikissä lapsi hahmottaa ja tutustuu ympäröivään maailmaan. Ympäristön asiat ja arvostukset sekä lapsen mielenkiinnon kohteet vaikuttavat leikkien sisältöihin.

4.1.2 Kasvattajan merkitys leikissä

Kasvattajan tulee tiedostaa leikin merkitys lapsen kehitykselle. Mitä pienempi lapsi sitä enemmän hän tarvitsee ohjaavaa aikuista. Kasvun myötä leikit kehittyvät ja monipuolistuvat. Leikin tukeminen vaatii havainnointia ja kykyä eritellä leikkitilanteita. Kasvattaja voi tukea leikkiä joko suoraan osallistumalla leikkiin tai epäsuorasti monipuolistamalla leikin kulkua välinein ja mielikuvin.

Kasvattaja luo lapselle leikkiympäristön huomioiden lapsen iän, kehitystason ja mielenkiinnon kohteet. Leikkiympäristön tulee olla virikkeellinen ja monipuolinen, joka innostaa lasta leikkimään omaehtoisesti yksin tai yhdessä muiden lasten kanssa. Tärkeää on myös, että leikkitilaa ja – aikaa on riittävästi, jotta lapsi saa leikkiä turvallisesti häiriöttä, saattaa leikin loppuun tai jatkaa sitä toisena ajankohtana.

4.2 Liikkuminen

Terveelliset elämäntavat ja liikuntatottumukset opitaan jo varhain. Lapsella on luontainen tarve liikkua ja päivittäinen liikunta edistää lapsen hyvinvointia ja terveyttä. Liikunta tuottaa iloa, lisää ruokahalua ja parantaa unen laatua. Liikunnalliset leikit ja pelit kehittävät sosiaalisia taitoja.

Lapsi käsittelee ja jäsentää ympäristöstä saamaansa tietoa. Hän on aktiivinen oppija. Liikkuessaan lapsi tutustuu ympäristöönsä. Ympäristön tulee olla turvallinen ja tarjota virikkeitä. Sen tulee innostaa lasta kävelemään, juoksemaan, hyppimään, kiipeilemään, tasapainoilemaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia liikuntavälineitä. Kun lapsi oppii hallitsemaan kehoaan, hänen itsetuntonsa kohenee. Lapsesta kasvaa yritteliäs ja itseensä luottava ihminen, joka oppii luottamaan omiin voimiinsa ja taitoihinsa.

4.3 Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on lapsen ajattelun ja oppimisen väline. Vuorovaikutus tukee lapsen minäkuvan ja perusturvallisuuden kehittymistä. Pieni lapsi kommunikoi elein, ilmein ja ääntein; itku on lapsen ensimmäinen kielellinen ilmaisu. Kasvattaja auttaa lasta havainnoimaan ympäröivää maailmaa ja jäsentämään sitä kielellisesti.

Kielelliset taidot ovat keskeisiä kommunikaatiossa ja vuorovaikutuksessa. Lasten eri ikävaiheet huomioiden kielellistä kehitystä tuetaan monin eri tavoin päivähoitossa. Arjen toiminnot ja lapsen vertaisryhmä edistävät lapsen kielen kehitystä ja vuorovaikutustaitoja. Lapselle kehittyy kyky ymmärtää ja tulla ymmärretyksi.

Kielen ja leikin kehitys kulkevat käsi kädessä. Leikeissä lapsella on mahdollisuus käyttää ja kokeilla kieltä sekä ilmaista itseään. Esikouluikässä lapsen kielellinen tietoisuus vahvistuu ja kirjoitettu kieli alkaa kiinnostaa. Kielellä ja vuorovaikutuksella on keskeinen asema kaikilla sisällöllisten orientaatioiden alueilla.

4.4 Varhaiskasvatuksen orientaatiot

Orientaation käsitteellä tarkoitetaan sellaisten välineiden ja valmiuksien hankkimista, joiden avulla lapsi vähitellen pystyy ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. Eri orientaatioiden aiheet, ilmiöt ja sisällöt liitetään lasten lähiympäristöön, arkeen ja konkreettisiin kokemuksiin niin, että lapset voivat tehdä asioista havaintoja ja muodostaa omia käsityksiään.

4.4.1 Matematiikka

Matemaattiset taidot kehittyvät leikinomaisesti arkielämän tilanteissa. Oppimisympäristö luodaan virikkeelliseksi esineillä, leluilla ja kuvilla, jotka innostavat tutkimaan, vertaamaan ja luokittelemaan asioita.

Alle 3-vuotiaat vertailevat esineitä koon ja värin perusteella leikeissä esimerkiksi muotolaatikoiden avulla. Vähitellen kiinnostus matemaattisia käsitteitä kohtaan kasvaa ja lapselle tarjotaan haastavampia pelejä ja tehtäviä kiinnostuksen mukaan. Hyödynnetään konkreettisia tilanteita, enemmän, vähemmän, yhtä monta – matematiikkaa on kaikkialla. Opetellaan keskittymistä ja syventymistä asioihin havaintomateriaalin avulla.

4.4.2 Historia ja yhteiskunta

Lapsi jäsentää omaa paikkaansa yhteiskunnassa tutustumalla menneeseen aikaan ja nykyisyyteen, oman perheen historian ja tapojen kautta. Isovanhempien vierailut, perinneleikit, vanhat valokuvat, esineistöt ja taidemaalaukset tarjoavat elämyksellistä tietoa kertomusten ja tarinoiden avulla.

Toisten ihmisten huomioiminen ja yhteisöllisyys on tärkeää. Lasten tulee saada välineitä maailmankuvansa rakentamiseen: miten ja millaisessa maailmassa elämme ja toimimme. Lapset oppivat vaikuttamaan yhteisiin asioihin, kun heitä kannustetaan ilmaisemaan omia mielipiteitään. Lapset saavat suunnitella leikkejään ja mahdollisuuden toteuttaa yhdessä ideoitaan.

4.4.3 Esteettinen kasvatus

Esteettisen kasvatuksen tavoitteena on lapsen mielikuvituksen ja luovuuden rikastuttaminen kuulemisen, näkemisen, tekemisen ja kokemisen kautta.

Ilo, leikki, yhdessä tekemisen riemu ja rajaton mielikuvitus ovat läsnä taiteellisessa tekemisessä ja kokemisessa.

Lasten annetaan sekä oma-aloitteisesti että aikuisen ohjaamana käyttää erilaisia itseilmaisun muotoja esim. maalaten, piirtäen, muotoillen, askarrella, näytellen, tanssien, satuja ja runoja keksien ja kuunnellen, erilaisia ääniä tutkien, soittaen ja laulaen. Musiikki on hyvä mielikuvituksen rikastuttaja, se rentouttaa ja vapauttaa tunne-elämää. Teatterileikit auttavat lasta ilmaisemaan itseään, he saavat elämyksiä itse kokemalla ja tekemällä. Lapsella on mahdollisuus kokea mielikuvitusmaailma, jossa kaikki on mahdollista ja leikisti totta. Lapsi löytää oman luovuutensa.

4.4.4 Eettinen kasvatus

Eettinen kasvatus perustuu kasvattajien, vanhempien ja henkilökunnan, yhteiseen arvokeskusteluun, jossa sovitaan yhtenäinen linja ja arvot, joihin voidaan sitoutua. Lähtökohtana on perusturvallisuus. Kun pienen lapsen tarpeisiin vastataan ja häntä rohkaistaan ilmaisemaan eri tunnetiloja, lapsi kokee olevansa arvokas.

Vasutiimien keskusteluissa keskeisiksi arvoiksi nousivat:

- tasa-arvoisuus
- oikeudenmukaisuus
- suvaitsevaisuus ja erilaisuuden hyväksyminen
- toisen kunnioittaminen, hyvät tavat ja kohteliaisuus
- anteeksipyyttäminen ja anteeksiantaminen

Päivittäisissä tilanteissa aikuisen oma malli on tärkein. Lasta ohjataan käyttäytymään oikein ja noudattamaan yhdessä sovittuja sääntöjä sekä ymmärtämään syyn ja seurauksen suhteita. Päivähoidossa lapsen on mahdollista peilata itseään suhteessa muihin kasvaakseen myönteisen minäkuvan ja hyvän itsetunnon omaavaksi yksilöksi, joka selviytyy myös pettymystilanteista. Lapsi tarvitsee lähelleen johdonmukaista ja rauhallista aikuista ja oppimisympäristöä, jossa on vapautta ja leikkirauhaa.

4.4.5 Uskonnollis-katsomuksellinen kasvatus

Uskonnolliseen ja katsomukselliseen kasvatukseen kuuluu elämänkysymysten pohtiminen ja ihmettely. Perheiden vakaumusta ja eri uskontoja kunnioitetaan ja uskontokasvatuksesta sovitaan perheen kanssa. Uskonnolliset traditiot tulevat tutuiksi perheen juhlien kautta (kaste, häät, hautajaiset).

Kirkollisten juhlapyhien, kuten joulun ja pääsiäisen, sanoma välitetään lapsille. Muuramen seurakunta järjestää tapahtumia ja tilaisuuksia päivähoitolapsille. Yhteisissä tilaisuuksissa annetaan lapsille mahdollisuus hilyä ja näin elämyksellisesti vahvistetaan heidän turvallisuuden tunnetaan.

4.4.6 Luonto ja ympäristö

Muuramessa vesistöt ja puhdas luonto on lähellä kaikkia.

Luontokasvatus perustuu myönteisten elämysten saamiseen luonnosta ja sen kauneudesta. Lasten omat kysymykset, uteliaisuus, ihmettely ja oivallukset ovat tärkeitä tutustuttaessa luontoon ja ympäristöön. Lapset tutkivat luontoa kokonaisvaltaisesti käyttäen kaikkia aistejaan.

Luonnon kunnioittamisessa aikuisen malli on tärkeä. Suojeleva asenne kaikkea elollista kohtaan välittyy lapsille arjen toiminnoissa. Lapsia opetetaan ajattelemaan asioita kestävän kehityksen kannalta. Kierrättämiseen perehdytään roskia lajittelemalla. Luonnonmateriaaleja hyödynnetään käden töissä ja pihaleikeissä. Vuodenaikojen ja sään muutoksia seuraamalla tutustutaan luonnon ilmiöihin. Retkillä lähiympäristöön opetellaan liikenesäntöjä ja kiinnitetään huomiota turvallisuuteen.

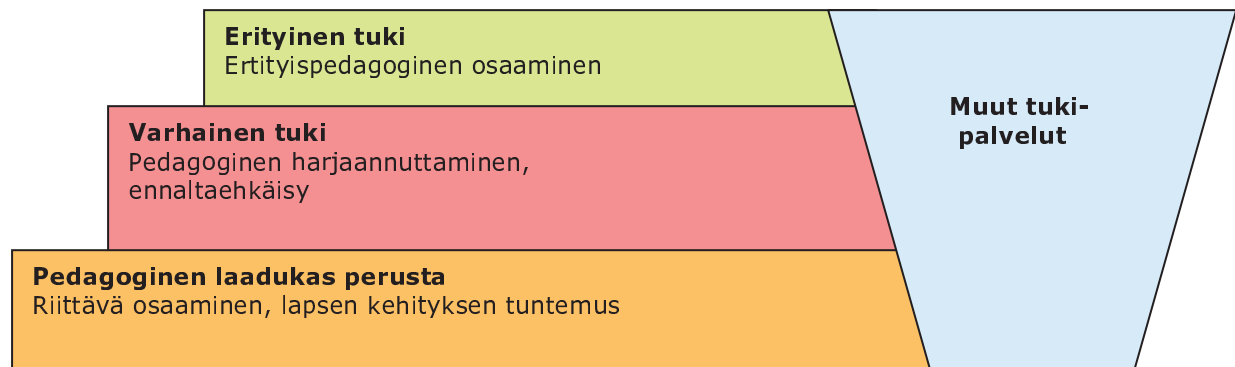
5 ERITYINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA

5.1 Tuen järjestämisen periaatteet ja varhaiskasvatuksen tukitoimet

Muuramen päivähoidossa pyritään erityisen tuen tarpeen tunnistamiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Varhaisilla tukitoimilla ennaltaehkäistään tuen tarpeen kasautumista ja pitkittymistä.

Lapsen tuen tarpeen arviointi perustuu vanhempien sekä päivähoitohenkilöstön yhteisiin havaintoihin lapsesta tai lapsen aiemmin todettuun erityisen tuen tarpeeseen. Lapsille, joilla on tuen tarpeesta asiantuntijalausunto, tehdään aina erityistä tukea koskeva suunnitelma (VETU). Tavoitteena on järjestää tukitoimet yksilöllisesti siten, että lapsi saa toimia ryhmän jäsenenä, muiden lasten kanssa omien edellytystensä mukaisesti. Lapsen siirtyessä eri päivähoitomuodosta toiseen tai päivähoidosta alkuopetukseen pidetään tiedonsiirtopalaveri tukitoimien jatkumisen turvaamiseksi.

Kuva 4 Tuen rakentuminen arkeen

Heinämäki, Liisa 2005: Varhaista tukea lapselle - työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes. Oppaita 62.

5.2 Tukitoimien toteutus varhaiskasvatuksessa

Lapsen tarvitsema erityinen tuki järjestetään vanhempien ja päivähoitohenkilöstön yhteisesti sopimalla tavalla ensisijaisesti yleisten päivähoitopalveluiden yhteydessä. Perheiden ja päivähoitohenkilöstön tukena toimii erityislastentarhanopettajien lisäksi mm. neuvolan puheterapeutti ja sivistystoimen ja neuvolan yhteinen psykologi.

Tukitoimien varmistamiseksi voidaan käyttää lapsiryhmän koon pienentämistä tai kasvatushenkilökunnan lisäämistä. Vanhemmat ja päivähoitohenkilöstö laativat yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa lapsen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa:

- lapsen kehitystaso ja vahvuudet otetaan huomioon
- päivähoidon työkäytäntöjä ja kasvatustapojen mukautetaan paremmin lapsen tarpeita vastaaviksi
- kasvatusympäristöä muokataan lapsen tarpeista lähtien hänen oppimistaan tukeväksi
- työmenetelminä käytetään yksilö-, pari- ja pienryhmätoimintaa
- oppimistilanteet toteutetaan kiinteänä osana päivähoiton arkitoimintaa

5.3 Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla tarkoitetaan lapsia, joiden kodissa vaikuttaa kaksi eri kulttuuria. Maahanmuuttajataustaisen lapsen äidinkieli on muu kuin suomi tai hän käyttää kahta tai useampaa kieltä perhepiirissään. Lapsen molemmat vanhemmat tai toinen vanhemmista on maahanmuuttaja. Lapsen ja perheen kotoutuminen tarkoittaa oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä, toisen kielen oppimista ja selviytymistä Suomessa. Tulkkipalvelua ja oman äidinkielen opetusta järjestetään tarpeen mukaan.

Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta sovitaan perheen kanssa. Lapselle järjestetään mahdollisuus oppia suomea toisena kielenä sekä ohjauksessa että luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsen omaan kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan perehdytään ja niitä arvostetaan. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille luodaan yhdenvertaiset mahdollisuudet olla lapsi muiden lasten joukossa.

6 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa ja suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen vasun tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä. Vasussa huomioidaan lapsen kokemukset, tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Keskustelussa vanhempien kanssa erityistä huomiota kiinnitetään lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin.

Vasussa sovitaan vanhempien kanssa yhteistyön toimintatavoista. Lapsen kasvua ja kehitystä seurataan ja arvioidaan yhdessä sekä henkilöstön kesken että vanhempien kanssa. Vasua täydennetään lapsen oppiessa uusia taitoja. Lapsen vasu ja lapsen esiopetuksen suunnitelma muodostavat toimivan kokonaisuuden.

7 VARHAISKASVATUSTOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Varhaiskasvatuksen ohjausryhmän muodostaa jatkossa päivähoiton johdoryhmä yhdessä eri alueilta valittavien henkilökunnan edustajien kanssa. Ohjausryhmän tehtävänä on tukea varhaiskasvatustoimintaa mm. järjestämällä koulutusta ja kehittämällä toiminnan suunnittelun ja arvioinnin menetelmiä kasvattajien tueksi. Muuramen päivähoitossa tehdään joka kolmas vuosi asiakaskysely, jonka kautta päivähoito saa tietoa toiminnan kehittämistarpeista.

Varhaiskasvatushenkilöstö laatii kunnan vasun pohjalta yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat joista näkyy miten suunnitelma arjessa toteutuu.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain

8 LIITTEET

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen leikin kehitys

VETU = Lapsen varhaista/-erityistä tukea koskeva suunnitelma

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

lapsen nimi

syntymäaika

Varhaiskasvatuksessa on tärkeä painottaa lapsuuden ainutlaatuisuutta ja ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Kasvattajan tehtävänä on huolehtia, että lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan ja toiset huomioonottavaa käyttäytymistä vahvistetaan. Lasta autetaan, että hän aikuisena kykenee huolehtimaan itsestään ja läheisistään ja tekemään elämäänsä koskevia päätöksiä ja valintoja.

Vanhemmat ja henkilökunta käyvät vasu-keskustelun, jonka tavoitteena on muodostaa yhteinen käsitys lapsesta ryhmän jäsenenä. Lapsen kasvua ja kehitystä seurataan yhdessä. Vasua täydennetään lapsen oppiessa uusia taitoja tai vähintään kerran vuodessa.

Vanhemmat täyttävät tämän sivun ennen keskustelua.

MEIDÄN PERHE

Äiti (nimi, puh.) _____

Isä (nimi, puh.) _____

Sisarukset (synt.vuosi) _____

Muut samassa taloudessa asuvat henkilöt

LAPSEN HOITOPAIKAT:

LAPSEMME LUONTEENPIIRTEITÄ JA VAHVUUKSIA:

LAPSEMME TARVITSEE HARJOITTELUA JA TUKEA:

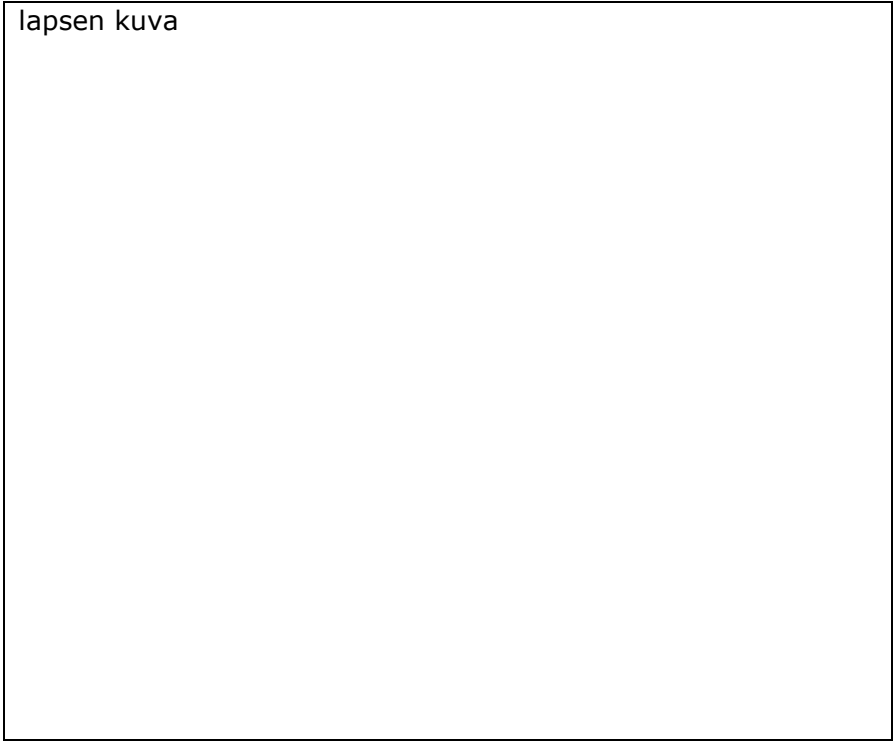
MUUTA LAPSEMME ELÄMÄSTÄ JA ELÄMÄÄN VAIKUTTAVISTA ASIOISTA:
(ESIM. USKONTO, ÄIDINKIELI, KULTTUURI, TERVEYS)

SISÄLTÖ

1. Omatoimisuus ja päivittäistoiminnot
2. Vuorovaikutustaidot
3. Leikkitaidot
4. Liikkuminen ja kädentaidot
5. Kielelliset valmiudet
6. Matemaattiset valmiudet ja hahmottaminen
7. Keskittyminen
8. Myönteinen minäkuva

Liitteet

lapsen kuva

5. KIELELLISET VALMIUDET

Kielen oppiminen on aina luova ja persoonallinen prosessi, jossa jäljittelyllä on tärkeä merkitys. Kieli tukee ajattelua ja vuorovaikutustaitoja. Leikillä ja saduilla on erityinen merkitys lapsen kielen kehitykselle ja maailmankuvan syntymiselle.

1-2 vuotias	pvm			Pvm			Pvm		
	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä
Sanoo sanoja									
Tunnistaa oman nimensä									
Puhuu lyhyitä lauseita									
Ymmärtää puhetta									
Kuuntelee lyhyitä satuja/loruja									
Lisätietoja									

3-5 vuotias	pvm			Pvm			Pvm		
	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä
Puhuu selkeästi									
Ymmärtää annettuja ohjeita									
Toimii annetun ohjeen mukaan									
Osallistuu keskusteluun									
Kuuntelee ja muistaa lyhyen kertomuksen									
Ilmaisee sanoin tarpeitaan ja tunteitaan									
Kirjoittaa oman nimensä									
Tunnistaa värejä									
Lisätietoja									

6-vuotias	pvm			Pvm			Pvm		
	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä
Puhuu selkeästi ja sujuvasti									
Osaa keskustella									
Ymmärtää/toimii annetun ohjeen mukaan									
Eroottaa tarun ja toden									
Oikea kirjoitussuunta									
Tunnistaa kotimaiset kirjaimet									
Tuntee ja nimeää oman nimensä kirjaimet									
Riimittelee									
Osaa nimetä viikonpäivät									
Osaa taputtaa tavuja									
Lisätietoja									

8. MYÖNTEINEN MINÄKUVA

Minäkuvan perusta syntyy lapsen omien havaintojen pohjalta siitä, millaista palautetta hän saa muilta itsestään. Terveen itsetunnon perusta syntyy siitä, että lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi ja rakastetuksi. Jokaisella lapsella on oikeus olla oma itsensä. Kasvattajan tehtävänä on lapsen vahuuksien tukeminen ja heikkouksien kehittäminen myönteisellä tavalla.

1-2 vuotias	pvm			Pvm			Pvm		
	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä
Iloitsee onnistumisesta									
Perustyytyväinen									
Lisätietoja									

3-5 vuotias	pvm			Pvm			Pvm		
	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä
Iloitsee onnistumisista									
Luottaa omiin taitoihinsa									
Kestää jonkin verran pettymyksiä/epäonnistumista/ kieltoja									
Perustyytyväinen									
Lisätietoja									

6 vuotias	pvm			Pvm			Pvm		
	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä	ei vielä	harjoit -telee	kyllä
Iloitsee onnistumisesta									
Luottaa omiin taitoihinsa									
Kestää pettymyksiä/epäonnistumisia/ kieltoja									
Perustyytyväinen									
Hyväksyy erilaisuuden itsessä/muissa									
Lisätietoja									

Vasukeskustelut

Pvm _____

Läsnä _____

Pvm _____

Läsnä _____

Pvm _____

Läsnä _____

Pvm _____

Läsnä _____

Pvm _____

Läsnä _____

Pvm _____

Läsnä _____

Pvm _____

Läsnä _____